

webbkatalog 1

Välkommen

... till denna vår första webbkatalog med måleri, akvareller och teckningar! Den rymmer bland annat topografiska bilder, ett tidigt och hittills odokumenterat självporträtt av Adolf Hallman och en av Yngve Bergs bellmansillustrationer. Därtill en ovanligt vacker teckning av Jonas Åkerström och en stor skiss av Hugo Birger för målningen »Rast efter jagten» (Marockansk harjägare och en vattenförsäljare, 1884).

Som ofta tidigare slår vi ett slag för svensk teckningskonst. Det har ofta sagts att man i teckningar, skisser och studier kommer det konstnärliga skapandet som allra närmast. Även motivet kommer man nära i dessa omedelbara verk, som utförts »med det första intryckets tjusning ännu levande i de sökande linjerna».

Hos oss, men inte i resten av världen, lever teckningen ännu en ganska undanskymd tillvaro. Och det är en intim och lågmäld konststart som behöver upplevas efter egna förutsättningar, på nära håll. Historiskt sett har hängningen anpassats därefter, och det har även varit vanligt med förvaring i portföljer och ritningsskåp.

Upplevelsen av teckningar påminner om den bokliga – ofta sker läsningen av denna utsökta konststart bäst i hemmets skönaste fåtölj!

Välkommen att uppleva konst och böcker i vår butik i Aspudden. Här finns även fåtölj. Och kaffekopp, för den som önskar!

Innehåll

FRITZ AHLGRENSSON	<i>Stånddrabantens hus, Stockholm</i>
YNGVE BERG	<i>»Solen glimmar blank och trind»</i>
HUGO BIRGER	<i>»Rast efter jagten»</i>
GIDEON BÖRJE	<i>Vid Visby ringmur</i>
W. VON GEGERFELT	<i>Hustak och kyrktorn i Genua</i>
ADOLF HALLMAN	<i>Självporträtt</i>
REINHOLD HOLTERMANN	<i>Gossporträtt</i>
HERMAN MÜLLER	<i>Stockholms inlopp</i>
F. W. SCHOLANDER	<i>»Innevånare av Ravello»</i>
JOSEPH MAGNUS STÄCK	<i>»Vue af Lerdals badinrättning»</i>
NISSE ZETTERBERG	<i>Rumsutsikt från Rom</i>
JONAS ÅKERSTRÖM	<i>Adam och Eva</i>

Lorenz B. Hatt | KONSTHANDEL
HÄGERSTENSVÄGEN 141, 126 48 HÄGERSTEN (ASPUDDEN)
WWW.HATT.SE | INFO@HATT.SE

STOCKHOLM 2016

1. FRITZ AHLGRENSSON

(1838–1902)

»Stånddrabantens hus. Hörnet af Jungfru- och Tyskbagaregatorna.»

Akvarell, signerad »Fritz Ahlgrensson» och daterad 22 maj 1901. 25 × 35,5 cm. Ngt gulnad och fläckad. 3 600 KR

☞ Flera anspråkslösa träkåkar låg länge uppflugna på Tyskbagarebergen, däribland Stånddrabantens hus, ett av Ladugårdslandets (Östermalms) allra äldsta. Det avbildades ofta av konstnärer på grund av sin egendomliga profil. Även Gellerstedt har målat motivet, i en akvarell daterad 1869 (Nordiska Museet). Den innehåller dock mera skymningsstämning än topografisk information.

»Det var så litet att det med lätthet skulle kunna skjutas in i någon av portarna på Kungliga Slottet och där passa som julklapp åt små prinsar», skriver Agust Blanche om det lilla huset med sina två skorstenar.

Enligt en uppgift ska det ha uppförts av en sjöman, som i slutet av 1600-talet bl. a. besökt Italien och byggt det lilla huset efter förebild av en italiensk villa. Husets namn lär ha anknytning till en gammal stånddrabant Alborg, som levde i början av 1800-talet. En stånddrabant var utstyrd i en grann uniform och hade som enda uppgift att stå på post vid riksståndens sammanträden, »en ganska fin, tillfällig men eftertraktad syssla» (Alfred Forsbom). Huset var det sista i raden av Ladugårdslandets små klassiska träkåkar och revs 1907, några år efter Ahlgrenssons akvarell.

2. YNGVE BERG (1887–1963) | CARL MICHAEL BELLMAN

»Solen glimmar blank och trind.»

Illustration till Fredmans Epistel nr. 48.

Laverad pennteckning. Signerad: »Yngve». Vålbevarat blad med råkanter. 31,5 × 24 cm.

PROVENIENS: Per Kjellander (1912–2013), Bellmanentusiast och författare till uppsatsen om Fredmans epistlar i *Berömda böcker* (Andra samlingen, 1958, s. 61–112).

3 600 KR

¶ Variant av den bild som publicerades i Yngve Bergs Bellman-utgåva av 1953, och om vilken Karl Asplund skriver (1964): »Det har kommit ett nytt element i 1953 års illustrationer, Stockholmsskildringen och det landskapliga. Staden med de ringande klockorna glittrar i bakgrunden från Djurgårdslandskapet i vignetten till epistel 19, »Solen glimmar blank och trind» i epistel 48 över Riddarfjärden med höbåten och den kåta pigan på förgrundens klappbrygga».

Den publicerade laveringen, tillhörig Nils Afzelius, avbildas.

Bland 1900-talets svenska bokillustratörer och tecknare är det ingen som fångats av 1700-talets laveringskonst som den virtuose Yngve Berg. Han utförde flera illustrationer på 1700-talstema, kongeniala både vad teknik och kynne beträffar.

3. HUGO BIRGER

(1854–1887)

Marockansk harjägare och en vattenförsäljare. (»Rast efter jagten.»)

Tuschteckning, utförd i Nordafrika 1884. Signerad: »Hugo Birger». Med egenhändig platsangivelse (Tanger) och en dedikation »Till vännen Otto Benzon» daterad 1885. 53 × 51,5 cm.

LITTERATUR: Jfr Sixten Strömbom, *Hugo Birger. En levnadsteckning* (1947), s. 188–190 (bild 68) & s. 328 (nr 162).

☞ Stor och ambitiös studie för Hugo Birgers målning »Marockansk harjägare och en vattenförsäljare» (Göteborgs konstmuseum, »Marockanska harskyttar»). Målningen utställdes på de svenska pariskonstnärernas legendariska utställning »Från Seinens strand» i Blancs konstsalong märkesåret 1885 och avbildades på en helsida i katalogen (pl. 3, »Rast efter jagten»).

Dedikationen är ställd till den förmögne danske författaren och apotekaren Otto Benzon (1856–1927), som var två år yngre än Hugo Birger.

4. GIDEON BÖRJE
(1891–1965)

Vid Visby ringmur.

Akvarell och blyerts. Signerad och daterad: »G. Börje 1926». 33 × 24,5 cm.

PROVENIENS: Konstnärens familj till 2013, senast hos brorsdottern Marianne Börje.

UTSTÄLLD: Thielska galleriet, Stockholm 2006 (*Gideon Börje* [...] 14 januari–19 mars 2006), nr 12, »Visby». 5 000 KR

5. WILHELM VON GEGERFELT

(1844–1920)

Hustak och kyrktorn i Genua.

Akvarell. Signerad och daterad: »W. v. Gegerfelt / Genua 1890». 31,5 × 18 cm.
Vacker akvarell med välbevarade färger.

PROVENIENS: Beijers klassiska vårauktion, 25–27 april 1990 (katalog 40), nr 374.

¶ Landskapsmålaren Wilhelm von Gegerfelt var mycket berest och gjorde studieresor till Tyskland, Frankrike, Holland och Italien. Han uppehöll sig flera år i Düsseldorf (1867–72) och hade därefter sin bas i Paris fram till 1885.

Gegerfelt representerar jämte Alfred Wahlberg övergångsskedet mellan Karl XV-tidens akademiska och romantiska landskapsmåleri och den frambrytande friluftsmåleriet hos opponentrörelsen på 1880-talet. Han hörde själv till friluftsmålarnas skara och arbetade sedan han återvänt till Sverige i en liten hästdragen ateljé på medar om vintrarna för att komma naturen riktigt in på livet. Han skickade även ritningarna till sin elev Prins Eugen, så att han kunde beställa en liknande åt sig själv.

Gegerfelts italienska motiv hör till hans färgmässigt friskaste och är ofta från Venedig, som han besökte första gången 1880 med Carl Skånberg och Georg Pauli.

6. ADOLF HALLMAN

(1893–1968)

Självporträtt.

Olja på träpanna. Signerat och daterat 1914. 27 × 21,5 cm.

UTSTÄLLD: Minnesutställning, Galleri Händer (Stockholm) 1988. Ej förtecknad eller avbildad i det enkla informationsbladet om utställningen.

PROVENIENS: I konstnärens familj till 2014.

¶ Mycket tidigt, tidigare odokumenterat självporträtt av göteborgsfödde konstnären och författaren Adolf Hallman, som 1914 gjorde sitt första år på Valand. Han var drygt 20 år gammal. »Om några verk från denna tid är bevarade känner jag inte till, hans oeuvre är överhuvudtaget skingrad för alla vindar» skriver Georg Svensson i sin Biblisuppsats om konstnären 1970. Porträttet tycks redan ge mycket av mannens karaktär, Hallman var en vass skribent och Jolo skrev om honom att »Frånheten var ett av hans kännetecken, och inte det oviktigaste».

Adolf Hallman var en av våra främsta och mest uppskattade illustratörer under 1900-talet och har även kallats vår mest kosmopolitiska konstnär, eftersom han tidigt lämnade Sverige för Oslo, Paris och Köpenhamn där han bl. a. umgicks med Hjalmar Söderberg, Henning Berger och Frank Heller, »alla liksom han själv levande i mer eller mindre frivillig landsflykt». Han fnyste visserligen åt att betraktas som kosmopolit, såg sig som svensk men bodde mestadels utomlands och gick bort i Rom 1968.

Hallman fann tidigt sin stil, formad under intryck från franska målare och grafiker, och hans oeuvre som tidnings- och tidskriftstecknare är mycket stor. Adolf Hallmans bibliografi förtecknar sju egna böcker 1929–1965 »med teckningar av författaren och text av tecknaren»¹, därtill klassiska illustrerade utgåvor av bl. a. *Åke och hans värld* (1935), *Förvillelser* (1938), *Boule de suif* (1941) och *Les fleurs du mal* (1946).

1. På *Boulevard Europa*, *Paris under 4 årstider*, *Express till och från Paris*, *Litteratur i Maria Galante*, *Köpenhamn*, *New York*, *Tala i egen sak*.

7. REINHOLD HOLTERMANN

(1899–1960)

Gossporträtt.

Akvarell. Signerad: »R Holtermann». Odaterad, men troligen utförd på 1930-talet. 30 × 17 cm.

PROVENIENS: Bankir Ragnar Aschberg (1903–1996), förvärvat 1942, stämpel »Bibliotek Ragnar Aschberg». Lugt 36d: »Ragnar Aschberg, né à Stockholm, possède une collection d'environ 100 dessins à sujets d'enfants (feuilles de toutes écoles, parmi lesquelles Th. Lawrence, E. Lami et H. de Toulouse-Lautrec. Une partie de cet ensemble fut exposée au Musée National de Stockholm en 1935 (voir le catalogue du musée n° 53)».

UTSTÄLLD (enligt påskrift): »Barnets värld», Östermans 1954, nr 23 | Kungl. Akademien för de fria konsterna, Svenska akvareller 1925–1947 (1947), nr 249 | Gummesons konsthall, Stockholm 1942, nr 45.

« Det är svårt att inte associera till Arvid Fougstedts något tidigare målning »Erik mot grönt draperi» (1925, Malmö konstmuseum). Som så ofta i det 'nysakliga' måleriet uppstår en suggestiv kontrast mellan det familjära motivet och det frånvarande och onåbara i modellernas uttryck och blickar. I båda dessa porträtt är det utsökt tecknade händer som kommunicerar, och bilderna karakteriseras inte minst av den minutiösa skildringen av gossarnas klädsel. För båda gäller att »människorna förstummas, och tingen tala».

Reinhold Holtermann, son till kabinettskammarherren Oscar Holtermann och grevinnan Maud von Rosen, var som tecknare en av få i sin samtid som arbetade med den svartvita teckningen som en självständig konstart. Torsten Palmér skriver apropå hans porträtteckningar om »en linjens förfinade renhet som kan erinra om mästare som Dürer eller Holbein».

8. HERMAN MÜLLER

(1840–1919)

Stockholms inlopp med segel- och ångfartyg.

Akvarell, signerad »H. Müller» och daterad 1896. 47 × 34 cm.

¶ Herman Müller var framför allt akvarellmålare och utförde stadsvyer från Stockholm samt mellansvenska kust- och insjölandskap. I egenskap av dekorationsmålare utförde han på 1860-80-talen även ridå- och teaterdekorationer för Dramtiska teatern, Södra teatern, Djurgårdsteatern och Nya Teatern.

9. FREDRIK WILHELM SCHOLANDER (1816–1881)

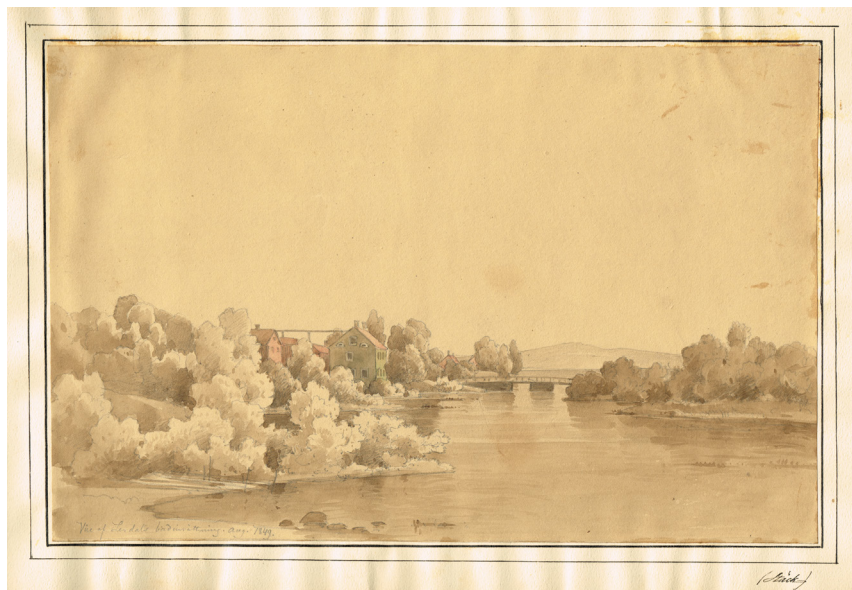
»Innevånare af Ravello.«

Akvarell över blyerts. Med påskrift, signatur och datering i blyerts: »Minne af din 24:e och min 28:e födelsedag firad [...] på Capri den 23 juni 1844. F W Scholander». 19,5 × 8,3 cm.

¶ Ravello ligger högt uppe på en klippa med panoramavy över Amalfikusten. Scholander har imponerats av lokalbefolkningens sätt att besegra den branta terrängen, inte minst eftersom han själv samtidigt hade fotvandrat i området. Trots sin ringa storlek är akvarellen både tidlös och en smula heroisk. Man erinrar sig vad en tidigare svensk italienentusiast skrivit om bärandets konst (Ehrensverd i *Resa til Italien*, 1786): »Qvinfolken och karlarne uti Italien bära icke på ryggen, men på axeln och hufvudet. Uti Tyskland och Frankriket bära qvinfolken på ryggen, och få en framstupa ställning, eller gå de lutade baklänges och bära på magen. Detta beviser en slags ofullkomlighet uti åtbörder mot Italienskan.»

Scholander hade börjat studera byggnadskonst vid Konstakademien 1831, trots att han egentligen var mera intresserad av måleri och diktning. Som akademistipendiat bosatte han sig 1841 i Paris, där han i nära två år var elev hos Louis-Hippolyte Lebas, och reste därifrån, hösten 1843, till Italien. Följande år utnämndes han till ordinarie konduktör vid överintendentsämbetet och hemkallades 1846.

Föreliggande akvarell härrör från en syditaliensk resa som Scholander dokumenterade i sin dagbok, och som C. R. Nyblom refererar i sin levnadsteckning över Scholander i *Svenska Akademiens handlingar* (1886:13, 1898, Stockholm 1899). I maj 1844 bestämde sig Scholander för att resa till Sicilien via Neapel, trots att det var i början av den heta sommaren. I Neapel stannade han en tid: »Obeskrifligt angenämt att återse detta vimmel, dessa trashankar, dessa palats och kyrkor och höra det obegripliga oväsendet. I vintras såg jag sammanlagdt ej så mycket pittoreskt pack – fiskare inberäknade – som nu på vägen från Porta Capuana till Piazza de' Fiorentini, där vi tagit in». Även Pompeji återsågs, och »härliga Paestum!». Där förmådde den unge arkitekten med mycken möda sina reskamrater att lämna honom i fred ett par timmar, »under hvilkas lopp jag uppsökte det så mycket omtalade, men föga kända etruskisk-korintiska kapitalet, som befinner sig på planen af templet, hvartill det hör», och vilket även avritades (Nationalmuseum). Följande dag gick färden till Amalfi. De övriga i sällskapet reste till sjöss, medan Scholander vandrade efter stranden av golfen. »Det är den enda fotvandring jag företagit (!) och den skönaste resa jag gjort», skriver han i dagboken. Han nådde målet på fyra timmar, och fortsatte därefter sin resa till Ravello, Castellamare och Capri, där han den 23 juni firade sin födelsedag. Han fyllde 28 år. Midsommarafton firades med »samtal om de hemmavarande och majstången», det dansades tarantella med »fyra muntra fiskarflickor» och husets dotter. Och man försummade inte sevärdheterna: »Blå grottan är kuriös, men inbillningen är blåare än grottan.»

10. JOSEPH MAGNUS STÄCK

(1812–1868)

»*Vue af Lerdals badinrättning. [Rättvik.] Aug. 1849.*»

Blyerts och lavyr. 18,5 × 28,8 cm. Osignerad. Monterad på ett större blad.

☞ Stäck vistades utomlands för studier 1842–1848 och blev efter hemkomsten varmt mottagen i konstlivet och erkänd som en av landets främsta landskapsmålare. Föreningring präglade Konstakademien, där Stäck genast invaldes. Från sina år i Italien, Frankrike och Tyskland medförde han »färska intryck och fyllda skissböcker» (Serger), och under de närmaste åren utvecklade han en rik och fullödlig produktion. Det är ofta ett rent och atmosfäriskt landskapsmåleri. Serger uppmärksammar att Stäck avvek från »samtidens alltmer novellistiska smak» genom att avstå från att befolka sina scener med personstaffage, kreatur och bondforor.

Under 1840-talet inrättades en rad vattenkuranstalter i Sverige, inte att förväxla med de hälsobrunnar som funnits tidigare på många håll. Hälsobrunnarnas verksamhet kretsade kring drickandet av källvatten. Kallvattenkuranstalterna erbjöd däremot en ny form av utvärtes vattenbehandling som lanserats av Vincenz Priessnitz i Gräfenberg i nuvarande Tjeckien på 1830-talet, och som fick sitt genombrott i Sverige vid hälsobrunnen i Söderköping 1842. Lerdals badinrättning i Rättvik togs i drift 1848 av läkaren och nykterhetsvännen Carl Johan Wettergren, och var i stor utsträckning avsedd för ortens obemedlade. Denna intressanta lavering av Stäck är utförd under hans dalaresa följande år, som även efterlämnat skisser från Leksand (9 augusti), Rättvik och Älvdalen (4 september).

Samma sommar som Stäck avbildade platsen besöktes badet av självaste H. C. Andersen, som skildrade livet på kuranstalten i sin bok *I Sverige* (1851): »Den är bekvämt och bra inredd, med trevliga rum, läsesal och badkamrar. Därinne kan du få se dalmumier, – livslevande, friskt blomstrande, rödkindade män, insvepta i filtar, blott huvudet är fritt; det är badgästerna som nyss är komna upp ur kallbadet. Vattenkuranstalten i Rättvik är precis lik den i Gräfenberg i Schlesien. På bordet i läsesalongen ligger böcker och tidningar; här får du på nytt fatt i trådarna till den brusande, oroliga världen, tvärs igenom det tryckta ordets elektromagnetiska ström förnimmer du vad som rör sig och sker därute, och hastar åter till naturen, till solskenet, björkdoffen vid Siljans klara sjö».

Badinrättningen i Lerdal hade sin storhetstid omkring 1850 men blev kortlivad. Under Krimkriget kommanderades doktor Wettergren till Stockholm, och Lerdalsinrättningen var redan då mer eller mindre nedlagd i brist på medel från länets styrelse. År 1857 hade all verksamhet upphört. Den enda idag kvarvarande resten av anläggningen är en brunns paviljong kallad »Hvilan» (Carl-Henrik Berg, *Oknytt*, 1–2 2004).

II. NISSE ZETTERBERG

(1910–1986)

Rumsutsikt från Rom.

Gouache. Monogramsignerad. 21 × 17 cm (dagermått). Odaterad.

Utsikten från Nisse Zetterbergs fönster i Rom. Han brukade uppenbarligen ta samma rum vid sina så gott som årliga besök, och den här utsikten varierar ofta i skiftande vinklar, väder och ljusförhållanden. Zetterberg har tolkat den i teckningar, måleri och litografi, ofta från en högre utsiktspunkt som en utsikt över hustaken. Han beskriver den även i sina reseanteckningar från hösten 1981, som gavs ut 1986 i samband med hans stora retrospektiva utställning på Konstakademien.

12. JONAS ÅKERSTRÖM

(1759–1795)

Adam och Eva.

Laverad pennteckning. Papperet oktagonalt format. 14,4 × 13,4 cm. Monterat på ett något större blad med gammal påskrift nedanför bilden: »J. Åkerström / f 1757 [!] i Norrl † i Rom 1795 – Desprez' lärj».

☞ Hälsingen Jonas Åkerström hör till våra finaste tecknare under 1700-talet. Inflytandet från Masreliez är synligt, men kynnet ett annat, vekare men även mera elegant. Han sågs som den mest lovande bland sin tids unga konstnärer, men gick bort i unga år under sina studier i Rom och begravdes på protestantiska kyrkogården vid Cestiuspyramiden. Gravsten söker man förgäves.

